

SLOVENSKI vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

LETNIK VI

CELOVEC, SOBOTA, 10. III. 1951

ŠTEV. 19 (398)

III. Pokrajinski zbor Zveze slovenskih žena

V torek, dne 6. marca je bil pri Rothu v Celovcu III. Pokrajinski zbor Zveze slovenskih žena, na katerem so se zbrale žene in matere iz vseh krajev Slovenske Koroške. Obilna udeležba na zboru je bila najzgovornejši dokaz, da se tudi naša žena zaveda velike važnosti narodnega dela ter dela in borbe za ohranitev, obstoj in popolno enakopravnost slovenskega življa na Koroškem, pa tudi velikega boja za mir in resnico, ki ga danes bijejo vsi pošteni ljudje v svetu, ne glede na narodnost, versko prepričanje in politično usmerjenost.

III. Pokrajinskega zbora ZSZ pa se je udeležila tudi tričlanska delegacija AFŽ Slovenije, kar nam znova dokazuje, da je naša matična domovina vedno najtesneje povezana z nami kot najsevernejšemu delu slovenskega naroda kakor tudi z vsemi ostalimi Slovenci. Le škoda, da se Zbora niso mogle udeležiti še žene iz ostalega slovenskega mejstva, iz Trsta in Gorice. Nastale so ovire, kakor pravijo v svojem telegramu, poslanemu III. Pokrajinskemu zboru ZSZ, ki jim niso dopustile obiskati sester na Slovenskem Koroškem. Zato pa v telegramu pozdravlja jo svoje sestre na Slovenskem Koroškem in jim izražajo svojo solidarnost ter nezdružljivo povezanost z njimi in njihovo pravično borbo.

Kot gostje so se Zbora udeležili še predsednik Demokratične fronte delovnega ljudstva tov. dr. Franc Petek, njen sekretar Franjo Ogris in sekretar Zveze mladine Kori Perč.

Zbor je začela predsednica Pokrajinskega odbora ZSZ tov. Leni Olipic, ki je pozdravila delegatke in goste, predvsem sestre iz svobodne domovine in sporočila dnevni red, ki je bil soglasno odobren. Nato je prosila za besedo sekretarko Glavnega odbora AFŽ Slovenije tov. Vinko Simoničeva, ki je prinesla Zboru in vsem ženam Slovenske Koroške pozdrave Glavnega odbora AFŽ Slovenije in hkrati vseh žena in mater matične domovine.

Tovarišica Simoničeva je v svojem pozdravnem govoru, ki so ga delegatke večkrat prekinile z burnim in navdušenim odobravanjem, med drugim poudarila, da jugoslovanske žene ne žele drugega kot mir, svobodo in neodvisnost in v pravičnem miru za vsakega delovnega človeka ustvarjati življenje, ki bo lepše in boljše od sedanjega. Dejala je, da nihče na svetu ni toliko za mir in zanj tudi ne more toliko doprinesiti kot prav žene, ki grozote vojne najbolj občutijo.

V tej splošni borbi za mir, je nadalje dejala, igra socialistična Jugoslavija vsekakor važno, če že ne najvažnejšo vlogo. Mala po številu se je uprla najmočnejši agresivni sili današnjega časa, uprla se je tudi nasilju premočnega sovražnika, ker dobro pozna suženjstvo in metode okupatorjev in nasilnikov.

Govorila je še o dosledni demokratični politiki FLRJ, ki temelji na resničnih načelih in poudarila, da Jugoslavija prav zaradi te svoje politike uživa v svetu čedalje večji ugled. Dejala je: „Delovne množice tudi izven naše domovine spoznavajo, da je naša pot edino pravilna in da je edino s takšnimi odnosi, ki jih v praksi dokazuje naša domovina, možno doseči iskreno sodelovanje v svetu in zagotoviti resničen mir. Mi smo prepričani, da se ve tega v polni meri zavedate ter da bo tudi ta vaš Zbor še posebej utrdil tesno povezavo vseh slovenskih žena, v Avstriji da bo poglobil zvezo in sodelovanje z Jugoslavijo, prav tako pa še mnogo bolj utrdil iskreno in

pristno sodelovanje z demokratičnim gibanjem avstrijskih žena.

Samo s takim iskrenim sodelovanjem s pristajši demokratičnega gibanja v Avstriji boste Slovenci lahko uspeli v svojih težnjah in borbi za svoje osnovne pravice. S tem boste lahko ogromno koristile sebi, demokratičnemu gibanju v Avstriji, prav tako pa tudi Jugoslaviji. V tesnem sodelovanju z demokratičnim gibanjem v Avstriji boste tudi mnogo lažje izvrševale svoje nacionalne dolžnosti in pravice ter brez vsakega šovinizma in buržoaznega nacionalizma vzgajale svoje otroke v poštene in zavedne Slovence, dobre in iskrene ljudi.

Ko je želela III. Pokrajinskemu zboru ZSZ čim boljši uspeh, je ob koncu dejala:

„Zavedajte se, da v borbi za svojo neodvisnost in svobodo, v borbi za izgradnjo domovine, vedno mislimo na vas. Zavedajte se, da boljše življenje, ki ga ustvarjamo ob skupnih naporih, pripravljamo za nas vse v globokem prepričanju, da nas začrtana meja

nikakor ne more ločiti, temveč samo združevati, predvsem še v skupni najplemenitejši nalogi, izgrajati čim boljšega človeka in temu človeku pripravljati in ustvarjati čim boljši svet.“

Izvajanja tovarišice Simoničeve so napravila na zbrane delegatke močan vtis, saj so iz njih povzele, da je socialistična Jugoslavija vedno na naši strani, tudi v sedanjem položaju, ko se mora boriti s silnimi težkočami, ko jo napadajo z vseh strani in ji grozijo z vojno.

Nato je Zbor pozdravil predsednik DFDL tov. dr. Petek, ki je v tej zvezi omenil bližajočo se 10. obletnico ustanovitve Osvobodilne fronte slovenskega naroda. Dejal je, da ta dogodek predstavlja v življenju koroških Slovencev in slovenskega naroda sploh važen mejnik in začetek nove dobe.

Ko je pokazal življenje slovenskega naroda v preteklosti in analiziral stvarno in vsenarodno politiko Demokratične fronte delovne-

(Nadaljevanje na 2. strani)

Nove olajšave za bonnsko vlado

V Zapadni Nemčiji je prišlo do že dalj časa napovedane spremembe zasedbenega statuta, ko je zadnji terek zaveznika visoka komisija poverila bonnski vladi nadaljnja opolnomočenja, med drugim tudi pravico, da ustanovi svoje zunanje ministrstvo in vzpostavi diplomatske odnose z inozemstvom. Na podlagi tega sklepa bo Zapadna Nemčija lahko imela svoje zastopnike v vseh državah razen držav sovjetskega bloka in treh zapadnih velesil. Poleg tega bo bonnska vlada lahko vodila pogajanja z inozemstvom, brez da bi za to potrebovala predhodno dovoljenje visoke komisije.

Še vedno pa bodo zavezniki izvajali kontrolo na naslednjih področjih: razorožitev in demilitarizacija ter s tem povezana znanstvena raziskovanja, omejitve v industriji, civilno letalstvo, vprašanje Porurja, reparacije, razseljene osebe in begunci, varnost in ugled zavezniških čet, zasedbeni stroški, upoštevanje

zvezne in deželne ustave, zunanja trgovina, devize in valute ter končno kontrola nad vojnimi zločinci, ki so jih obrodila zavezniška sodišča.

Hkrati pa so zavezniki sporočili, da bo ukinjena kontrola tudi na ostalih področjih, ko bo zapadnonemška vlada izdala potrebne zakone. Tako bo ukinjena tudi kontrola nad zvezno in deželno ustavo, ko bo v Zapadni Nemčiji ustanovljeno ustavno sodišče.

Zapadnonemška vlada je kot nekakšno „plačilo“ za našete pravice morala priznati vse predvojne dolgeve nemškega rajha ter dolgeve, ki so nastali iz povojnih pošilk Združenih držav Amerike in Velike Britanije Zapadni Nemčiji. Poleg tega je morala bonnska vlada zagotoviti zaveznikom prost dohod do strateško važnih surovin Nemčije, to se pravi, da zapadne velesile zdaj s temi lahko razpolagajo, kakor se jim zdi potrebno.

Sestanek štirih v Parizu

Začetkom tega tedna so se v Parizu začela pogajanja namestnikov zunanjih ministrov štirih velesil, ki naj pripravijo dnevni red za sestanek štirih zunanjih ministrov. Toda doslej tudi namestniki še vedno razpravljajo o dnevnem redu svojega sestanka in jim po zadnjih poročilih še ni uspelo, da bi začeli s prvim delom.

Na svojem prvem sestanku so tako zapadni zastopniki kakor tudi sovjetski zastopnik predložili svoje predloge za dnevni red. Predlog treh zapadnih sil vsebuje naslednje tri točke: ugotovitev vzrokov za sedanjo mednarodno napetost v Evropi in sredstva, s katerimi bi zagotovili trajno izboljšanje odnosov med SZ in zapadnimi silami; izgotovitev pogodbe o vzpostavitvi neodvisne in demokratične Avstrije ter vprašanje zopetne vzpostavitve nemške enotnosti in priprave mirovne pogodbe.

Sovjetski predlog pa vsebuje izvedbo potdamskih sklepov v razorožitvi Nemčije ter prepričavi zopetne oborožitve, izboljšanje položaja v Evropi z zmanjšanjem oboroženih sil štirih velesil in sklenitev mirovne pogod-

be z Nemčijo. Glede avstrijske državne pogodbe pa je izjavil sovjetski zastopnik Gromiko, da bi to vprašanje lahko dodatno postavili na dnevni red, toda samo v zvezi s tržaškim vprašanjem.

Razkroj tudi v zapadnonemški KP

Medtem ko so izstopi italijanske KP na dnevnem redu, se v zadnjem času vedno bolj pogosto dogaja, da zapušča vrste KP vedno več članov tudi v Zapadni Nemčiji. Samo zadnje dni je zapustilo nemško KP nad sto članov, ki so se pridružili neodvisni delavski stranki.

Prav tako pa se kakor v drugih komunističnih strankah nadaljuje čiščenje tudi v KP Zapadne Nemčije. V Bremenu so morali izmenjati celotni partijski komite, v zadnjih dveh tednih pa je bilo odstranjenih pet od enajstih predsednikov pokrajinskih partijskih organizacij.

Narodi širom sveta hočejo
mir, ne pa vojno

Francoska vladna kriza se nadaljuje

V zadnji številki smo poročali, da je socialist Mollet kot tretji skušal sestaviti novo francosko vlado, kar mu je skoraj že uspelo, toda v parlamentu je tudi on propadel in moral vrniti mandat predsedniku republike. Auriol je za tem ponovno pooblastil radikalnega socialista Henryja Queuilla in je ta začel pogajanja s posameznimi strankami. Ob zaključku redakcije še ni znano, v koliko je uspel.

De Gasperi še enkrat rešil svoj položaj

Kakor smo poročali, se odpor proti italijanskemu šefu vlade De Gasperiju ter njegovi vladi vedno bolj zaostruje in so pretekli teden že računali s tem, da bo tudi v Italiji prišlo do vladne krize. Končno je De Gasperiju le še uspelo, da se je izognil temu, vendar pa prevladuje v rimskih političnih krogih mnenje, da je preosnova vlade samo še vprašanje časa. Nova presenečenja pričakujejo predvsem v zvezi z razgovori, ki jih bosta imela De Gasperi in Sforza v Londonu, ter z glasovanjem o posebnih kreditih za oborožitev v narodni skupščini.

Največje nezadovoljstvo se pojavlja predvsem zaradi namere vlade, da bi v celoti nadzirala gospodarsko in finančno življenje države. To so ugotovili tudi na zasedanju tako imenovane komisije dvajsetorice, v kateri so enakomerno zastopane vse stranke in ki proučuje predlog za posebna gospodarska in finančna pooblastila vladi. Skoraj vsi člani komisije so namreč zahtevali v tem pogledu določene omejitve.

Na drugi strani pa vladno časopisje izraža mnenje, da se bo položaj izboljšal in da bodo demokrati poslanci ter senatorji pokazali večjo strankarsko disciplino kot doslej. (Del teh se je namreč pri enem izmed zadnjih glasovanj izrekel proti predlogom vlade. — Op. uredn.)

Jordanija protestira

Kakor znano, je bilo s posredovanjem Organizacije združenih narodov doseženo v Palestini premirje med Jordanijo in Izraelom ter je bila ustanovljena pri OZN posebna komisija, ki nadzoruje izvajanja in spoštovanja določb pogodbe o premirju.

Agencija United Press poroča, da je jordanska vlada vložila zdaj pri tej komisiji pritožbo zaradi dveh incidentov na izraelsko-jordanski meji. V svoji pritožbi trdi jordanska vlada, da sta dve izraelski patrulji kršili jordansko mejo in se umaknili na izraelsko ozemlje šele po obojestranskem streljanju.

Nov poziv kitajski vladi

Komisija za dobre usluge, ki ji je Glavna skupščina OZN poverila nalogo, da skuša poiskati mirno rešitev korejskega vprašanja, je po švedskem veleposlaniku v Pekingu poslala vladi LR Kitajske drugo poslanico, v kateri zahteva, od kitajske vlade, naj izjavi, ali je pripravljena stopiti v stik z Organizacijo združenih narodov zaradi mirne rešitve korejskega vprašanja.

Amerika pomaga Indiji

United Press poroča, da je odbor predstavniškega doma z veliko večino sprejel predlog, da se Indiji odobri brezplačna pomoč dveh milijonov ton žita. Ta pomoč, za katero je glasovala tudi večina predstavnikov republikanske stranke, naj bi Indiji pomagala premagati težko krizo v prehrani prebivalstva.

Naše žene proslavile 8. marec

V okviru zasedanja III. Pokrajinskega zbora Zveze Slovenskih žena je bila tudi kratka proslava 8. marca.

Dekleta — udeležke na gospodinskem tečaju v Deščicah so pod vodstvom svoje učiteljice Milenke Galobove pripravile nekaj recitacij in pesmi, tako da je skromna proslava kar lepo uspela.

Po uvodni pesmi „Slovenska zemlja“ je tov. Štefka Zimova recitala Prešernovo „Zdravljico“, nato pa je tov. Hilda Ogrisova spregovorila o 8. marcu.

Prikazala je ženo v daljnji preteklosti, ko je bila zatirana, podrejena in skorajda suženjsko odvisna od svojega gospodarja, ki pa se je končno le pričela zavedati svojega človeškega dostojanstva, se otresati čuta manjvrednosti in čedalje bolj organizirano postavljati zahtevo po enakopravnosti z moškimi.

Nato je na kratko omenila položaj v svetu, ki je vsled politike ustvarjanja blokov, razdelitve sveta na vplivna področja privedel do tega, da je vprašanje miru ali vojne postalo osrednje vprašanje vseh narodov kot celote in vsakega posameznika posebej.

Kakor so na ohranitvi miru zainteresirane vse žene — je dejala tov. Ogrisova — tako predvsem me žene Slov. Koroške, ki smo že v pretekli vojni doprinesle žrtve za to, da bi bilo za vedno odpravljeno zasluževanje, nasilje in pustošenje. Zato je naša dolžnost, da se z vsemi silami, vsaka na svojem področju, kjer živimo in delamo, zastavimo za doseg tega cilja. Z ustvarjanjem enotnosti našega ljudstva, s kovanjem prijateljstva med narodi, predvsem na domačih tleh, z borbo za enakopravnost na področju šolstva, z borbo za naše nacionalne pravice — s tem in mnogim drugim bomo mnogo doprinesle k ohranitvi miru.

Nič manj kot za doseg tega cilja — je nadaljevala tov. Ogrisova — se moramo po-

svetiti naši mladini, da jo pravilno vzgajamo in vzpodbujamo k marljivemu delu, k vestnemu izpolnjevanju dnevnih dolžnosti na vseh področjih narodnega življenja, k samozvesti in narodnemu ponosu, hkrati pa k spoštovanju sosednjega naroda.

Šentilska dekleta so zapele partizansko pesem „Na oknu glej obrazek bleđ“, nato pa je zbor pozdravila Špendirjeva Angelica (1. razred ljudske šole) z deklamacijo, ki jo je zložila sama skupno z svojo mamico:

„Sem deklica mlada
iz št. Ilija doma.
Slovenka sem rada.

tak me učila je mamica.

Zato k vam pridem, slovenske žene,
sreče vam voščim k vašemu dne.

Ker sem še mlada,

voščim ne znam,

zato vam pa šopek podam.“

V tem je vrgla šopek cvetlic med delegatke, ki so jo nagradile z viharim ploskanjem.

Sledila je vrsta pesmi, ki so jih šentilska dekleta krasno zapela, pa tudi dve recitaciji, Gregorčičeva „Naš narodni dom“ in Kajuhova „Materi padlega partizana“.

Tako so naše žene letos sicer skromno, toda dostojno proslavile svoj praznik.

Zaostale države potrebujejo pomoč

V ekonomsko-socialnem svetu razpravljajo sedaj o vplivu korejske vojne in oborožitvenega programa na življenjsko raven držav članic Organizacije združenih narodov, zlasti pa na življenjsko raven nerazvitih držav. Pakistanski in indijski predstavnik sta poudarila, da ti dogodki zelo škodljivo vplivajo na svetovno gospodarstvo, zlasti pa na gospodarstvo zaostalih držav. Pakistanski predstavnik je poudaril, da je dohodek na prebivalca v jugovzhodni Aziji, na Srednjem vzhodu in v večini držav Južne Amerike manjši od 50 dolarjev, v ZDA pa znaša približno 1500 dolarjev.

Pakistanski delegat sodi, da bi morali Združeni narodi storiti učinkovite ukrepe za izboljšanje življenjske ravni, za razvoj gospodarstva in industrializacijo v teh delih sveta. Pakistanska delegacija je zlasti zaskrbljena zaradi posledic korejske vojne, kajti oborožitveni program je povzročil, da se je zmanjšal blagovni izvoz in uvoz industrijskih naprav iz Združenih držav Amerike v nerazvite

države. Te države dobivajo danes le z veliko težavo industrijsko blago.

Indijski predstavnik se je strinjal s tem stališčem ter poudaril, da je učinkovita pomoč za gospodarski razvoj zaostalih držav dandanes poglavitna in najvažnejša naloga OZN.

Slovenska kemična industrija

V kemičnih laboratorijih Slovenije so uspešno zaključili poizkusi za industrijsko proizvodnjo novih artiklov za široko potrošnjo prebivalstva. Industrijska proizvodnja teh artiklov se bo v kratkem pričela.

Eden važnih novih artiklov je sintetično sredstvo za pranje — prašek, ki nadomestuje milo. Z novim preparatom bo prihranjenih 80 odst. deviz za uvoz masčob, ki so potrebne za izdelavo mila. Prašek je posebno primeren za pranje v trdi vodi. „Impregio“ je

Nafta tudi v ljubotomskem okraju

Nedavno so začeli v Lečavesi v ljubotomskem okraju s pripravljalnimi deli za pridobivanje nafte. V kratkem bodo postavili prvi vrtni stolp. Strokovnjaki so pri raziskovanjih ugotovili, da morajo biti v predelu precej velike zaloge nafte, ker je do tja segalo nekoč Panonsko morje, kar dokazujejo številni ostanki školjk, ki so tam glavna sestavina apnenčevih kamenih usedlin.

Izgube v korejski vojni

Štab ameriške osme armade je objavil podatke o izgubah sil generala Mac Arthura od 25. junija lani do danes. Kakor poroča United Press, so južnokorejske čete pretrpele trikrat več izgub kot vse druge sile pod poveljstvom generala Mac Arthura. Po uradnem poročilu so imeli Južnokorejci 16.000 padlih, 87.000 ranjenih in 66.000 pogrešanih vojakov — skupaj 169.000 moških. Ameriške enote so pretrpele 32.132 izgub, medtem ko je 10 drugih nacionalnih kontingentov zgubilo vsega skupaj 2.805 moških. Celotne izgube Mac Arthurovih čet znašajo nad 220.000 moških. Cenijo, da so kitajske in severnokorejske čete v istem času izgubile okoli 600.000 svojih vojakov.

III. Pokrajinski zbor Zveze slovenskih žena

(Nadaljevanje s 1. strani)

ga ljudstva, ki sloni na pridobitvah narodno-osvobodilne borbe, je zaključil: „Napredna slovenska žena mora znati razločevati, kaj je prav in samostojno sodelovati. ZSZ, preizkušena v borbi, vas bo vodila stvarno in pravilno pot.“

Zbor je pozdravil še sekretar Zveze slovenske mladine tov. Kori Perč, ki je dejal, da je važna naloga sleherne slovenske žene in matere, da pravilno vzgaja svoje otroke, da jih vzgoji v dobre in zavedne Slovence.

Pozdravnim govorom je sledilo politično poročilo, ki ga je podala tov. Milka Wieserjeva. Prikazala je najvažnejše zunanje-politične dogodke, predvsem namen SZ, da bi napravila iz svobodne socialistične Jugoslavije svojo kolonijo, razkrinkala informbirojevsko „borbo za mir“, ki ni nič drugega kot prazna fraza, saj informbirojevske države s SZ na čelu, kar dnevno lahko opazujemo, v resnici ne iščejo miru in sprave, temveč le možnosti za nove spore in provokacije, analizirala razvoj v Avstriji in na Koroškem, kjer je po pariški kupčiji našim nasprotnikom uspelo zrahljati enotnost koroških Slovencev, ki celotnemu narodnemu gibanju seve samo škoduje. Naša naloga je, je dejala, da delamo na tem, da bosta na vasi spet zavladala mir in dobro sožitje, da spet ustvarimo prepotrebno enotnost.

Žena igra v življenju veliko in važno vlogo. Zato se ne smemo pustiti zapeljati čustvom in različnim parolam, da žena ni za politiko. Nasprotno, tudi žena, in sicer vsaka posameznica, odigra v političnem življenju važno in pomembno vlogo.

Naš današnji Zbor, je dejala tov. Wieserjeva, naj bo nam slovenskim ženam in materam napotilo za naše nadaljnje delo, za vzgojo naše mladine in za ustvarjanje prijateljskih odnosov med narodi, posebno še na domačih tleh. Tako bomo največ doprinesle k ohranitvi miru. Končala pa je s temi besedami:

„Danes ni več čas, da bi šele iskali pot, marveč smo dolžni kovati in ustvarjati bratstvo med narodi, posebno še med sosedi vsak dan in ob vsaki možni priložnosti.“

Za tem je tov. Milena Gröblacherjeva govorila o organizacijskih vprašanjih Zveze slovenskih žena in uvodoma poudarila, da si žene in matere Slovenske Koroške, kakor tudi žene in matere vsega sveta ne žele prav nič drugega kakor mirnega življenja in ustvarjanja. Zato je ena izmed velikih nalog, da gradimo mir predvsem na vasi, med sosedi, in to ne glede na politično pripadnost te ali one žene sosedke. Če bomo uspeli, da združimo vse žene v borbo za resničen mir, potem bo naša organizacija izpolnila svoje poslanstvo. Pristopiti pa moramo tudi do naših nezavednih sester, ki so vsled nasilne germanizacije, gospodarskega, socialnega in kulturnega zatiranja in zapostavljanja zgubile svojo narodno zavest, jih združiti v svoje vrste in pritegniti k delu za skupno stvar.

Tov. Gröblacherjeva je nato na kratko omenila delo in uspehe organizacije v minulemu letu. ZSZ je med drugim skupno s SKZ organizirala in izvedla šest gospodinskih tečajev in tri šiviljske, ki se jih je skupno udeležilo 116 deklet in žen.

V poletju je na povabilo Rdečega križa Slovenije poslala na letovanje v Jugoslavijo okoli 300 otrok slovenske in avstrijske narodnosti, ki so se vrnili zadovoljni in duševno in telesno okrepljeni. Ko je sporočila, da bo našim otrokom tudi letos omogočeno letovanje v svobodni domovini, so delegatke to pozdravile z navdušenimi vzkliki in odobravanjem.

Pa še na drugih področjih so se udeleževale naše žene. Pomagale so pri vseh akcijah in prireditvah, organizirale so Miklavževe večere in božičnice in pri tem poskrbele za obdarovanje otrok, udeleževale so se konferenc in kongresov v svobodni domovini, v Gorici in Trstu in tako dalje.

Zdaj je tov. Gröblacherjeva prešla k bodočim nalogam in našla najrazličnejše možnosti za udeleževanje naše žene na terenu. Predvsem je poudarila potrebo po še tesnejšem sodelovanju žena z ostalimi slovenskimi organizacijami, predvsem s Slovensko kmečko zvezo in prosvetnimi društvi.

Med najvažnejšimi nalogami ZSZ, ki jih je referentka omenila, je vsekakor vzgoja naše

mladine. Na žalost je danes dosti slovenskih staršev, ki svojih otrok ne vzgajajo v zavedne Slovence, temveč v nešteti primerih govorijo s svojimi otroci celo nemški, češ, za otroka je bolje tako. Tako ravnanje staršev ni prav nič drugega, kakor kopanje groba svojemu lastnemu narodu, zakaj zavedati se moramo, da je mladina nositeljica naše bodočnosti. Zato si jo moramo vzgojiti v pravilnem narodnem duhu in ji dati to, česar ji ne da današnja šola.

Zato morajo biti slovenski starši, predvsem pa matere, na svojem mestu. V družinah morajo biti učitelji, učiti svoje otroke v ljubezni do svoje domovine in naroda ter spoznati njegovo lepo in častno, toda težko zgodovino.

Omenila je še borbo SKZ za slovensko kmetijsko šolo, ki je naši kmečki mladini nujno potrebna. Slovensko ljudstvo na Koroškem je z več tisoč podpisi podprlo to zahtevo, podpreti pa jo moramo tudi me žene prav tako kakor zahtevo SPZ po slovenski gimnaziji, da bo naši mladini omogočena vsestranska izobrazba na domačih tleh.

Po obeh referatih — po političnem in organizacijskem — se je razvila živahna diskusija, v kateri so številne žene in matere poročale o delu na terenu, o težkočah in uspehih.

Nato so na osnovi treh predlogov delegatke soglasno sklenile, da spremenijo ime svoje organizacije iz AFZ v ZSZ ter izvolile novi Pokrajinski odbor s predsednikom tov. Lenijo Olipicovo in sekretarko Mileno Gröblacherjevo. Sekretariat so pooblastile, da takoj izdela zahtevo po ustanovitvi slovenske kmetijske šole in jo pošlje na deželno vlado.

Ker je bil s tem dnevni red izčrpan, je tov. Gröblacherjeva III. Pokrajinski zbor ZSZ zaključila.

Razhajajoče se na svoje domove, so žene delale načrte, kako bodo doma izvedle naloge, ki jih je začrtal Zbor. „Vsem bom povedala, kar sem slišala na Zboru“, je dejala starejša žena svoji tovarišici, s katero se je živahno pogovarjala, „predvsem pa tistim, ki ne vedo, da morajo svoje otroke učiti slovensko.“ Druga spet bo sklicala sestanek, na katerem bo ostalim ženam poročala o Zboru in jih seznanila z bodočimi nalogami.

Tako bodo naše žene povsod šle na delo, zavedajoč se, da so enakopravne, da tudi one soddločajo ter da je tudi od njih odvisno, kakšna bo naša bodočnost.

Misija Rdečega križa v Kitajski

V Peking je odpotovala misija mednarodnega odbora Rdečega križa pod vodstvom predsednika odbora Paula Rueggerja, kateri je kitajska vlada dala dovoljenje za prihod na Kitajsko.

Predsednik mednarodnega odbora Rdečega križa Paul Ruegger se namerava v Pekingu razgovarjati s predsednikom kitajske vlade, ministrom za zunanje zadeve, predsednikom kitajskega Rdečega križa in ministrom za zdravstvo o vprašanjih, ki so važna za obe strani.

Proizvodnja je narasla

Agencija Reuter je objavila poročilo statističnega urada Združenih narodov, po katerem se je svetovna proizvodnja jekla povečala od leta 1930 do 1949 za 52 odstotkov. Leta 1930 je znašala svetovna proizvodnja jekla 89.100.000 ton, do leta 1949 pa se je zvišala na 135.200.000 ton; v teh številkah pa še nista všteti Sovjetska zveza in LR Kitajska.

Največji odstotek povečanja proizvodnje jekla v teh 19 letih je bil dosežen prav v državah, ki prej še niso proizvajale jekla, kot so to Jugoslavija, Južnoafriška unija, Brazilija, Mehika in Avstralija.

VLADIMIR NAZOR:

VELI JOŽE

Za beneških dožev je imelo vsako istrsko mestoce svojega velikana-sužnja, ki je meščanom opravljal najtežja dela. Tako je Motovun imel Velega Joža. Da bi se izkazal, odpelje dožev namestnik Joža v Benetke. Jože sreča na galeji galjota Iljo, sužnja, prikoanega veslača, ki mu zbudi samozavest in voljo do upora proti tujim izkoriščevalcem. Galeja ne pride daleč, ker jo razbije vihar ob istrski obali. Edino Jože se reši. Velikan zbere nato sebi enake velikane-sužnje iz vse Istre in se z njimi umakne v gore, kjer žive skupno življenje in obdelujejo skupno zemljo. Njih gospodarji meščani pa ne morejo živeti, ker jim nima kdo delati. Zato jih skušajo prisiliti k pokorščini z vojsko, toda združenih velikanov ne premagajo. Tedaj sklone upor obvladati motovunski občinski blagajnik Civetta z zahrbtnostjo. Naseli se z nekaj drugimi meščani na Štrigini glavici nasproti Psoglavčevemu brdu, kjer je domovanje velikanov. S podpihovanjem in ščuvanjem zaseje mednje razdor, na njegovo prigovarjanje razdele med seboj dotlej skupno zemljo, Jože v pohlepu po lastnini celo enega tovariša ubije. Njih skupnost razpade.

Tisto noč so bedeli velikani na obzidju. Od nemira niso mogli zatisniti oči, grudila pa jih je tudi lakota, ker je zmanjkalo že zadnje ovce v njihovi staji. Bila je mrzla noč. Zvezde so sijale z rdečkasto svetlobo. Nekaj se jih je utrgalo z neba in padlo na daljnje griče, puščajoč za seboj sled, ki je tlačane spominjala na brizg krvi. Pihal je veter in zibal veje dreves, da so v temi bila podobna pošastim, ki jih grabi jeza in kričijo z rokami. Nekje daleč je zavijal volk, v bližnjem gozdu je kričal čuk, a v dolinici je klokotal potok. Nikoli niso šumi zimske noči tako pretresli velikanov.

Velikane je obšel strah. Spustili so se v dolino. A tudi tu niso našli miru. V strahu in nemiru so pričakovali zore.

Kakor da bi se bili dogovorili, so pobrali poljsko orodje in krenili vsi skupaj na Štrigino glavico.

Kamarlengo Civetta je bil že vstal, da stopi k Jožu, ki ga je še vedno skrival na pobočju griča, ko so dospeli kmetje pred lese-njačo.

„Kaj je, možje?“

„Radi bi se z vami pogovorili.“

„Pa se pogorimo.“

„Tu ne moremo več ostati. Nič nam ne gre od rok. Pa tudi živeti nimamo od česa.“

„Poiščite si nov kraj.“

„To je vse lahko reči, ampak mi nismo za to. Mi smo pridni tlačani, a sami ne znamo nič delati. Za življenje pa ni dovolj, da znaš kopati. Mi ne znamo biti svobodni.“

„Kaj potem hočete?“

„Radi bi se vrnili k našim starim gospodarjem. Živeli bomo, kakor smo živeli prej. Delali bomo in ubogali.“

„Eh,“ se resni Civetta. „To je vse prav, samo če vas bodo hoteli sprejeti.“

„Vi ste dober človek. Pomagajte nam!“

„Potrudil se bom. Vidim, da ste v zagati. Počakajte me tu.“

In kamarlengo je stopil v lesenjačo, da se dogovori s svojimi ljudmi.

„Zmaga!“ je vzkliknil, komaj je za seboj zaprl vrata. „Velikani so se vdali: ovce se vračajo v svojo stajo.“

Med meščani je zavladalo veselje. Bil pa je že tudi skrajni čas, ker je po mestih vedno bolj rasla nevolja in zmešnjava. Če se vrnejo tlačani, bo spet vse prav.

Civetta je napisal več pisem podeštatam in baronom in naročil, naj vsak meščan odvede s seboj po enega tlačana in ga izroči gospodarju. On pojde z Velim Jožem v Motovun.

Ni trajalo dolgo, ko so se velikani začeli poslavljati. Bili so molčeči. Stari tlačan Ivan se je dolgo bojeval, nazadnje pa ga je zmagovalo: solze so se mu ulile po licih in zajokal je kakor otrok.

Nova bolečina je trgala srce teh možakov. Prav ko so se razhajali, polni sovraštva, utrjeni od preprirov, strahov in razdorov, so začutili kakor nikoli prej, da so iste krvi in istega mesa, da so žrtve istega trpljenja. Za-

čutili so, da jih tudi sedaj še veže nekaj, kar se ne da pretrgati.

„Ostanimo!“ je šepnil Jurič.

Velikani so sklonili glave. Čutili so na dnu srca odpor do gospodarjev in sramoto zaradi svojega vedenja. Zadnji žar kresa, ki ga je prižgal Veli Jože in razpisal složno delo, je še tlel nekje v kotičku tlačanskih src — toda iskra ni vzplamenela v požar; ugasnila je spet v globini njihovega bitja. Kmetje so se še enkrat ozrli drug po drugem in se nato napotili za svojimi spremljevalci. Spustili so se po klancu, šli mimo Psoglavčevega brda in se razšli na vse štiri strani istrske dežele.

Na njihovem griču je ležal meglen oblak. Kakor da se je grič, na katerem so preživeli svoje najsrečnejše dneve, razvil tančico, da ne bi videl svoje nove zapuščeni in delavcev, ki so s sklonjenimi hrbti in povešenimi glavami stopali v novo trpljenje in suženjstvo...

Iz megle je prodiralo do tlačanov žalostno stokanje — tožba kake živali ali zavijanje psa. Potok v dolini je grmel pesem o vetrovih, ki ga bodo odslej obiskovali, o kamenju, ki ga bo dušilo, o trnju in grmovju, ki se mu bodo odslej vedno na vrhovih bleščale kaplje nemaščevane krvi.

Zadnji, ki je zapustil tisti kraj, je bil kamarlengo. Za njim je stopal Veli Jože. Kakor da je velikan v nekaj dneh ostarel za sto let. Stopal je zlomljen in v dve gube. Nekaj

kakor bolečina mu je ležalo okoli usten, mu sedelo na čelu, sijalo iz oči.

Drugi dan opoldne sta popotnika s hriba zagledala med reko Dragonjo in Mirno motovunske hiše.

Kamarlengo je vzkliknil od veselja Jožu pa je bilo, kakor da mu je ledena roka stisnila srce.

Civetti je jahal pred velikanom na osliču. Veter mu je že prinašal glas motovunskih zvonov. Meščani so ju bili gotovo od daleč zagledali in so se odpravili kamarlengu naproti. Kar niso mogle napraviti čete meščanov, moč vitezev in ugled načelnikov, to je storil on sam. In glejte, sedaj se vrača s tlačanom Jožem, vodi ga kakor pretepenega psa. Večno mora biti mesto Motovun hvalježno kamarlengu. Kmalu bo spet v mestu dovolj žita in živine. Motovun bo znova miren, varen in sit. Civetta je zagledal spre-vod meščanov. Stopili so iz mesta in mu šli naproti z razvitimi zastavami, bobni, trobentami in vzkliki. Kako ga bodo odslej spoštovali! Imenovali ga bodo za sodnika, beneški senat mu bo dal čast istrskega kon-ta. Meščanstvo bo nocoj vzklikalo „bravo“ in „viva!“ pod njegovimi okni; dolga vrsta plamenic se bo vila po mestnih ulicah, in vse njemu v čast.

Civetta je ošinil osla: „Jože, podvizajva se!“

Toda Jože ja stopal vedno počasneje. Gle-

dal je njive, na katerih se je ubijal ko pes, in vse to za take slabe gospodarje. Gledal je gozd, sovražno mu mestno obzidje in ladje daleč tam v rečnem ustju. Videl je spre-vod meščanov in se spomnil muk, žalitev in sramote. Mar naj postane spet igračka v rokah teh pritlikavcev? Okusil je svobodo; ve, kaj pomeni biti sam svoj go-spodar, prepričal se je, da so meščani slabši od njega, da se mu jih zato ni treba bati. Zakaj naj bi jim bil za sužnja? Toda on je pre-lil kri, žalil svoje tovariše, jih zmedel, odtod vsa škoda in sramota. Ob tej misli ga je spet obšla žalost; duša se mu je po-greznila v bolečino. Šepnil je: „Grešnik sem“ in krenil dalje za kamarlengom.

Daleč na obzorju se je Jožu odprlo morje. Gladina je bila gladka kakor zrcalo. Da, to je morje, po katerem je plul tisti pomladni dan ter se boril z valovi ob pečevju, v temi, dežju in vetru, gol in sam, toda močan in pogumen. To je prav tisto morje, s katerim se je spoprijel in ga premagal, pa je morda zato, je mislil Jože, prav od one noči tako krotko in mirno. Velikan se je spomnil hru-menja vode sredi pomladne noči in svoje pesmi ob butanju valov in v zavijanju ve-tra. Vsega se je spomnil in zazdelo se mu je, da ga je nekaj udarilo v obraz. Začutil je nenadoma vihar v krvi in nemir v prsih.

Po morju je plula velika galeja. Niti sa-pice nad vodami. Stotina vesel je poganjalo ladjo. Skozi oblake je padel šop žarkov na brod in ladja je zasijala na gladini kakor ve-lik galeb, ki se je bil spustil na vodo, pa mu krila še vedno plahutajo v zraku. Ladja hiti proti bregu in raste in, čim bolj se bli-ža kopnemu, tem bolj čudna postaja. Jadra so zmečkana in raztrgana. Vrvi vise niz jambore vse potrgane in preperle. Boke, poškodovani pramec in zlomljeno krmo ladje so prekrile trave, ki vise celo od vesel, ki počasi in umerjeno bijejo po morski površini, potiskajoč vedno hitreje h kraju čudno galejo. Kakor da je neka čudna roka dvig-nila iz globine že zdavnaj potopljeno ladjo, tako plava pošastno drevo sedaj proti kop-nemu. Jože je videl, kako so se vsa tista vesla dvigala v zrak kakor stotine rok. Veli-kan se je zdrznil in obstal. „Galjot Ilija“ je šepnil. In zazdelo se mu je, da so vse tiste roke stegnile prst proti goram v srcu istr-ske dežele, kakor da mu naročajo: „Pojdi od tod! Tam je tvoja rešitev!“ In velikanu se je zazdelo, da mu galjot meče v obraz iskre in kresnice, da mu kliče v ušesa: „Ne bodi suženj! Tudi ti si človek!“ Jožu se je zdelo, da spet sliši galjotovo pesem v notranjščini galeje. Velikan se je zmedel in vznemiril. Slišal je razbijanje svojega srca, živo je po-mislil: Če stopim naprej, se bo razvalovilo morje, zagrmelo nad menoj: „Sramota!“ in roke ga bodo udarile po licih... Da! Vr-nem se. Spokorim se za svoj greh. Sam bom delal in čakal na svoje brate. In bratje bo-do prišli — četudi ne takoj, pa čeprav čez sto, čez tisoč let. Nazaj! Nazaj!

Kamarlengo je vedno pogosteje tepel osli-ča. Glej, zdaj, zdaj se bo pred njim iz goz-da razlil spre-vod. Bobni bijejo, trobente trobijo, zastave se vijejo, vzkliki odmevajo:

„Hitreje, Joža. So že tu.“

„Viva, kamarlengo! je zagrmela množica na robu gozda.

Med dvema zastavama, v spremstvu svet-nikov, plemičev in kanonikov, se je prika-zal podeštat. Množica je planila proti Civetti, nastala je zmešnjava. Vsi so se gnetili proti zmagovalcu. Vsi so mu hoteli poljubiti ro-bove oblačila. Nekaj fantov je dvignilo osli-ča s kamarlengom, da je jahal nad morjem glav. A to je trajalo samo trenutek.

Nenadoma so se meščanom pomračili ob-razi, prebledeli so od razočaranja, porume-neli od jeze.

Kričanje in žvižganje je oglušilo Civetto. Oči so se bliskale, pesti pretile.

„Dol z njim! Zvezite ničvredneža!“ je kri-čal podeštat. „Vsa mesta so dobile nazaj svojega tlačana, a mi? A mi?“

Kamarlengo, še vedno plavajoč v zraku, se je ozrl okrog sebe in šele sedaj spoznal vzrok svojega naglega propada.

Veli Jože je v zadnjem trenutku brez sle-da izginil.

Veli Jože, odlomek.

FRANCE BEVK: GOSPODINJA IZ SPOMINOV

To je bilo na eni izmed mnogih partizan-skih poti.

Novi sneg v stari gazi trdega srena nam je izpodnašal stopinje. Noge so se opotekale kakor pijane, se lovile, izmučene ude je ob-lival pot. Nastala noč je le podvojila nego-to-vost korakov. Besede so bile vedno redkejšje, nazadnje smo se zagnili v trd molk. Le včasih je kdo zahudimal, ko se je opotekel z rokami v sneg.

Spodaj, v dolini Bele, je šumela voda. Od nekd iz velike daljave so se svetile luči. Bog ve od kod je prihajalo zamolklo lajanje psa. Skozi gole krošnje dreves, ki jih je sre-bril sneg, so kot skozi jetniško omrežje gle-dale zvezde.

Stopili smo na cesto, ki je šla preko nizke-ga prelaza med dvema pobočjema. Pihal je veter, dvigal suhi sneg kot v tančicah in ga znašal v zamete. Tik ob prelazu je stal mlin na veter z zvezanimi krili. Prvi mlin na ve-ter, ki sem ga kdaj videl na slovenskih tleh.

Na drugi strani prelaza je padal položen svet nekam proti temnemu ozadju gozdov. Noč ni bila tako temna, da bi v snegu ne mogli razločiti treh temnih hiš brez luči.

Pregazili smo svež, krivuljast zemet na ce-sti, se spustili po stezi niz plota in obstali pred prvo hišo. Kurir je potrkal na okno.

„Kdo je?“

„Tovariši. Odprite, prosim.“

Odprla nam je visokorasla ženska razum-nega, podolgovatega obraza. Z mirnim gla-som nam je voščila dobrodošlico in nas po-vabila v izbo.

V medli svetlobi, ki je padala skozi okna, smo razločili komaj mizo v kotu. Od peči je vela toplota. V tej toploti, ki jo je sprem-ljalo rahlo dihanje, smo zaslutili navzočnost ljudi.

„Ali ste že legli?“

„Ne še,“ je odgovoril mehek moški glas.

„V temi se grejemo in se pogovarjamo. Ni-mamo luči. Le nekaj karbida je še pri hiši za največjo silo.“

Ko smo posedli po klopih, je gospodinja prižgala karbidovko in jo postavila na mizo. V zdiču je sedel gospodar, a dva dečka in deklica so se stiskali na peči; najmlajša je že spala.

Živo sem se spomnil v marsičem podob-nega prizora pred mesecem dni. Le da je bila v tistem primeru beda še bolj kričeca kot tu. Ta izba je kazala na snago in na red, skoraj na neko gosposkost za tisto oko-lico.

„Od daleč?“ je vprašal mož.

„Od daleč. In daleč namenjeni. Ali bi lahko tu prenočili?“

„Še nikoli nismo komu odrekli prenočišča,“ je dejala gospodinja. „Kar prenočite. Pod in klopi, drugega vam ne moremo nuditi. Dva ali trije lahko ležejo na peč.“

„Pa večerja?“

Ženska se je pridržano nasmehnila.

„Nimamo, kakor bi radi dali,“ je rekla.

„Saj me ni sram povedati. Polovico krom-pirja so nam izgrebli laški vojaki, ko je bil še zelen, polovico so ga nam pobrali Nemci. Le nekaj fižola in želja še imamo. Zelja imamo kar dovolj.“

„Pa nam skuhajte zelja.“

Vzela je karbidovko in odšla v kuhinjo. Prižgali smo svečo, ki smo jo nosili s seboj. Gospodar je zlezal iz zdiča in sedel med nas.

Iz širokega, inteligentnega obraza so mu gledale zvedave oči. Po prvih besedah je izdal, da prepušča dróbné družinske skrbi ženi, a njegove misli se bavijo z večjimi na-črti. Bil je po svetu, tudi v Ameriki marsi-kaj je videl in doživel. Zemlja tu je mače-hovska in premalo je je, da bi govoril o mletju, pa je postavil mlin na veter. Vetr-a pa je dovolj, zmeraj piha čez pre-laz. Stalo ga je obilo truda in tudi denarja. Zdaj, med vojno, seveda vse stoji. Pa ne bo zmeraj tako...

V samozadovoljstvu so se mu smehljale oči.

Večerjali smo kislo zelje, kose jančka, ki smo jih imeli seboj, in velik hlebec kruha. Trije otroci so nas požirali z razprtimi usti in očmi. Mati jih je zaman opominjala s po-gledi. Dali smo jim kruha in mesa.

„Ne smete zameriti,“ je dejala gospodinja. „Že tako dolgo nismo imeli kruha.“

In ga je tudi ona vzela košček od starej-šega sina in ga dala v usta.

„Ali ne dobite aprovizacije?“

„Dobili bi jo, a je ne maram,“ je rekla trdo. „Nočemo njihove aprovizacije. To nam naj pustijo, kar pridelamo. Težko je, a se bomo že pretolkli. Saj niso samo oni na svetu.“

Ni govorila tako samo zaradi nas. Preveč pristnega ogorčenja je bilo v njenem glasu. Bila je lepa v svojem ponosu.

In ni vzela denarja za zelje.

„Še nikoli nismo vzeli plačila od katerega tovariša. Dokler imamo, damo zastoj.“

Redkokdaj mi je bilo tako toplo pri sru kot tisti večer. Prav v spanec me je sprem-ljala svetla podoba gospodinjje. Profitarski godrnjavec, ki si klečeplazil pred krvniki — mi dobro vemo, komu in kaj smo dolžni.

Dr. Šašel Josip:

FLEGAR BEBENAU

Starejši Rožani še pomnijo, da je bila posem o Flegarju Bebenavu svojčas po vsem Rožu znana in priljubljena. Pesem slika kruti grajski pritisk na kmeta v dobi pred letom 1848, ko je bila vsa politična, sodna in davčna oblast osredotočena na posameznih grašččinah. Na vsakem gradu pa je posebej ta režim flegar (iz nemštv. Pfleger), ki je za svoj okoliš predstavljal najvišjo posvetno moč. Njegov gospodar — graščak, kak knez, grof ali vsaj baron je navadno zapravljal denar v kakem daljnem mestu ali celo v inozemstvu. Flegar pa je imel dolžnost, iztisniti čimveč življenjskega soka iz podložnikov. Čim bolj se je izkazal za to sposobnega, tem bolj je sam uspeval. Zato je postal flegar za našega kmeta posebej vsega fevdalnega zla; pred njim je izmogni kmetič trepetal, se mu klanjal do zemlje, v obupu pa ga tudi preklinjal in od daleč dvigal svojo pest proti njegovemu sedežu...

Prvi je pesem o Bebenavu objavil Scheinigg v „Narodnih pesmih koroških Slovencev“; znani prevodja Pavle Kernjak pa jo je uglasbil (Zbornik koroških pesmi, uredil Luka Kramolc, Lj. 1948, str. 67 sl.). Tu je pesem objavil s sledečo pripombo: „Webenau je bil oskrbnik (valpet) na gradu v Hodišah ob Vrbskem jezeru. Še pred 50 leti so kmetje pripovedovali, kako grdo je ravnal s svojimi podložniki pred 100 leti. Kadar se je vozil v Celovec ali Beljak in je srečal kmeta, ki se mu ni pravočasno in hitro umaknil, ga je Webenau kar na cesti pretepel z bičem.“

Izvor pesmi kaže tukaj na Hodiški grad. Scheiniggovo besedilo pa pričinja: „V Celovci je bil na Bebenav...“ Lokalizacije je torej v Celovec.

V mladosti sem pa v Slovenjem Plajberku zabeležil isto pesem, v kateri se Bebenau postavlja za flegarja na Humberku, znano graščino nad Dravo ob cesti v Celovec, ki je nekdanje gospodovala vsemu Rožu od Obirja do Baškega jezera in delno še Guram tja do Vrbskega jezera. Ker je v tem zapisu ohranjeno najpopolnejše besedilo, obenem pa socialna krivica najbolj nazorno poudarjena, ga objavljam tukaj prvič:

Na Humperze je bil flegar Bebenav,
ki je vse pavre dreti nav!
Buh je čriz pavre vsmilov se,
fovšnija na den gre!

Smo meli ane krajcarje,
pa smo na Humperk znosili je.
Gospudi se nam pa v'n smijo,
ko njim suknje flikamo!

Doma pa tak sromaštvo je,
da je tribarti gorje!
Kako otročič jamrajo,
ko se kruha k'nemajo!

Kako se m' ženska smili,
ko ne ve, kaj bomo kosili!
Še prahu moka k'nil!
Kakšni bojo žganci ti?

Pojdam pa klicat soseda,
da drive v taberno pojda.
Tam je še mav krača časa,
Ko birt nove kvarte ma.

Al bo pa kreg noj jamranje,
bom pa koj potajov se!
Bom se vlegov noj zaspav
še antvurt ne bom dav.

In vendar ta ovekovečani „flegar Bebenav“ menda ni vihtel svojega biča niti na Hodiškem gradu, niti na Humberku, še manj pa v Celovcu tem več v Rožku.

Lokalni zgodovinar Stefan Singer (kateremu so nacisti uničili ne samo plodono življenje, ampak tudi rokopisno ostanino!) poroča v „Nedelji“ (Celovec 1930, str. 32 sl.), da je bil leta 1818 v Rožku za flegarja Karl von Webenau, ki je ostal pri kmetih v tako žalostnem spominu. O njem imamo tudi poročilo, kako je z najkrutnejšimi sredstvi ustrašoval v Rožku vso župnijo z župnikom vred (katerega je dal celo zapreti) samo zato, ker so se protivili njegovim volji, ko je pustil predstaviti pokopališče stran od farne cerkve. Sila strahovanja se iz pesmi nazorno zrcali. Narodni pevec ostro čuti socialno krivico, ko flegar „vse pavre dreti na“, to je: jih da pre-

tepati in odirati, da iz njih izžme zadnje krajcarje, nazadnje pa jih še zasmehuje. Drastično slika „tribarti gorje“ doma: otročiči „jamrajo“ od gladi, ženska nima kaj skuhati, še prahu moka nima za vsakdanje — žganke! Edino uteho najde pevec v „taberni“, če je malo kratkega časa, pri vsaki nevarni besedi pa se tudi „potaji“!

Pesem je zložil očitno kak narodni pevec, kakršnih je bilo v tistem času v Rožu več. France Kotnik piše o teh ljudskih pesnikih v Slovenskem poročevalcu 10. oktobra 1950 in navaja pri tem poročilo iz Janežičeve Slovenske Bčle leta 1853, v katerem neki V. pripoveduje, da je Rož pred 40 ali 50 leti „slovel kakor male Atene“. Neki kmet iz Roža, da je v latinske šole v Celovec privedel

JUŠ KOZAK:

Življenje je sililo v stanovanje. Od zunaj smo prinašali skrbi, jih razlagali in zmaevali z glavo. Število brezposelnih je naraščalo. „Spomladi so se branili kruha,“ se je govorilo v hiši, „le denar so hoteli. Sedaj prosijo kruha in polijejo krožnik.“

Ves dan so postajali pred vrati, zvonili in ponavljali svoje skrbi. Tu jim je pomolila usmiljena roka kos kruha, tam skledo z ostanke. Ponekod so stanovalci vdolali rešetkaste zaklopke v vrata, ki se niso potem brezposelnim več odpirala. Meščani, ki jih je človeška beda v udobnih stanovanjih vznemirjala, so pritrjevali pod imenom pločevinaste ploščice, okrašene z mestnim grbom in napisi, da se je gospodar odkupil na občini in je poslednji policijski prepovedano pred stanovanjem berati. Tako je vest olajšala in se je misel oprostila vsiljive stiske.

Dopoludne je pozvonilo. Pred vrati je čakal mlad mož v zamazanih srajci in skoraj prosojni obleki. Vedro me je pogledal.

„Gospod, imate kaj dela?“

Odvrnil sem, da ga nimam.

„Drva bi sekali, premog bi nosil.“

„Ne potrebujem. Bi ne vedel kaj.“ Ponudil sem mu kruha in dinar.

Z jasnim pogledom me je zavrnil: „Ne prosim, zaslužil bi rad. Za vsako delo primem. Zagorski rudar sem, že štiri mesece brez dela. Pomagal sem prej pri kmetih, sedaj me je pomanjkanje dela prignalo v mesto. Mater imam, staro in nadložno.“

Še enkrat sem mu ponudil kruha in se opravičil, da mu dela ne morem dati. Zdelo se mi je, da me je preslišal; oziral se je v zadregi po vratih, dokler mu niso oči obvisle na imenu.

„Vi pišete?“ je smehljalje vprašal.

„Pišem.“

„Bral sem vašo povest. O, prej sem mnogo bral, dokler sem delal v revirju. Knjige in časopise. Ali ni čudno, da sem se pri vas oglasil?“

Morda mi je lahko, ponudil sem mu denarja. Ni iztegnil roke.

„Drugič, gospod,“ je odvrnil z jasnim glasom, „oglasim se, če boste imeli kaj dela.“ Odšel je in v nadstropju višje pozvonil.

Ko sem opoldne pripovedoval, kaj se mi je primerilo, se je oglasil Damjan: „Ali se ne godi Muniju dobro, še ljudem se ne tako.“ Nadlegoval je mačka, da bi se igral, a se je žival branila in se miže stiskala v kotu na zofi. Čez čas je s svetlimi očmi vprašal mater: „Ti, zakaj mu oče ni dal knjige?“

„O, Damjan,“ se je nasmehnila Vlasta. Molčali smo, dokler nisem prepričevalno poudaril, da se je Miklavž osuplo ozrl.

„Vse to usmiljenje in miloščine so nesmiselne. Kaj bi zoper železne zakone razvoja?“

„Tako mislijo vsi, ki so se s ploščicami odkupili,“ se je uprl Miklavž.

„Oni se skrivajo pred življenjem, mi pa skušamo stisko in gledamo z odprtimi očmi, kako smo se kot ljudje razgledali.“

„Naš Muni bi ne prosil,“ se je zopet vmešal Damjan. „Ta bi ugriznil.“ Ni še izpregovoril do konca, ko je bolestno zajavkal.

Muni je ležal na hrbtu. Oklepal je Damjanovo roko s sprednjima šapama, jo ogrizel in suval vanjo z zadnjima od spodaj. Otrok je zastokal od bolečine in je komaj oprostil vso marogasto roko. Muni se je stisnil v kot in zamižal. Zver se je pričela prebujati.

Podnevi je zvonilo in zvonilo. Oglašali so se vse vprek, mladeniči, ženske, starejši mož-

svojega sinčka in ga ravnatelj z latinskim nagovornim priporočil; drugi kmet pa se je po grških klasikah naučil grško govoriti. Nadalje poroča: „Koliko pa je bilo v tisti dobi kmet-skih pesnikov, ki so znali lepe pesmi zlagati in koliko pevcev, ki so daleč sloveli, tega dokazovati ni treba, ker je brez tega dosti znano.“

Res škoda, da poročevalec tega ni „dokazoval“. Danes vemo zanesljivo samo za dva taka ljudska pesnika, t. j. za Drabosnjaka, „porednega pavra v Korotane“, iz Osojskega Turja in Miho Andrejša, tkalca in pesnika iz rožeške okolice, čigar pohlevne pesmice (osem) je Matija Ahacel 1833. objavil. Ta Anderaš je verjetno zložil tudi našo pesem. Drabosnjak je bil bolj revolucionarnega kova.

MUNI

je, ljudje iz Banja Luke, celo Bosanci in Dalmatinci. Prosjačile so redovnice. V procesijo brezposelnih so se uvrščali frančiškanski bratje, ki so nabirali za novo cerkev. Za silo oblečenemu moškemu je bilo nerodno stati pred vrati in je prosil, da bi se mogel pogovoriti na samem: bivši pisarniški ravnatelj, štirje nepreskrbljeni otroci, že šest mesecev brez dela, boleha žena. Prositi se sramuje, stoji pa na robu. Bil sem v zadregi. Mučno je gledati človeku v notranjost, kadar se mu

Igo Gruden:

Pesem minerjev

Mi smo minerji! — zarili smo v rove
gnev in obup in vse misli gorjupe;
vse svoje sanje in nade in upe
skrili pred soncem smo v črne domove...

Hčerke-minerke, minerje-sinove
vzeli seboj smo, da rijejo z nami;
in kar od nas jih še pride za nami,
matere skrile v minerske so rove,
da zarodijo — kot gade — jih v jami,
da nadodijo jih v gnjevu, s solzami —
hčerke-minerke, minerje-sinove.

Dol pod Dalmacijo, Istro, pod Krasom,
sončnimi Brdi, vipavsko dolino,
gozdom trnovskim in soško kotlino
pesem minerjev s preroškim gre glasom,
mrko naproti gre svobodnim časom,
mrka prepreza že vso domovino...

Čujte nas, bratje, o, dajte nam znak,
v Beogradu, Zagrebu, beli Ljubljani,
da od Dalmacije daleč gor v Brda
dvigne po rovi se narod teptani,
da se od isker bolesti in srda
ogenj razširi kot blisk na vse kraje.

Čujte nas, bratje, o, dajte nam znak,
v Zagrebu, Beogradu, beli Ljubljani —
in že pod Trstom in sončno Gorico,
Puljem in Reko in zadnjo vasico
svet se zaziblje, ves hkrati zamaje,
vse z dinamitom poženemo v zrak —

Ko se razvleče poslednji oblak,
zadnji v daljavi poleže se jek,
ne več minerji, zidarji svobodni
bomo gradili na zemlji tej rodni,
v soncu svobode nov ustvarili vek...

zatika glas, ko slika svojo bedo. Ali bi mu razlagal lastne stiske ali filozofsko-ekonomske vzroke?

Prihajali so otroci in ponujali jesenske cvetice. — Na dvorišču je invalid igral harmoniko, lepo dekletce, ki še ni imelo deset let, je s prijetnim glasom pelo „Gozdič je že zelen“ ter se z bistrim pogledom oziralo v okna velike stanovanjske hiše. — Šumno so zacingljali kruguljčki na bobnih, ciganski otroci so se prekopicavali, peli in vrešče prosili. Muni je preplašen odskočil z okna. Okoren medved, do krvi odrgnjen na vratu, se je topo zibal na zadnjih šapah in poskušal plesati po udarih. Ugasle oči so videle le že-

Dragotin: Kette:

Misli

Tihí gaj, mrtví gaj
že nič več ne šumi,
le še malokedaj
skozenj ptička leti,
le še malokedaj
lep spomin se zbudi:
Kako smo ljubili, živeli!...
Tudi tebe, moj gajek borovi,
tudi tebe so danes odeh
snegovi...

lezno palico nad glavo. — Svet je postal teater revščine.

V stranski ulici je v kletnem stanovanju zastrupil brezposeln delavec sebe, ženo in otroka. Izgubil je živce v stiski, ki se je razlezla po vseh zemeljskih celinah. —

V Ljubljanci se je pričelo delo. Stroji so brneli od jutra do večera, meščani so se zbirali na bregu, modrovali, ugibali in opazovali delavce v strugi. Dva izmed naših stalnih sta našla delo. Stala sta ves dan do kolena v vodi, dvigala z lopato težko ilovico in jo metala na vozičke. Veliki stroj je brnel, škripal in se obračal. Nenasitno je zajemal ilovico in jo prenašal do postavljenih vozičkov. Po bencinu je zaudarjalo, ponoči se je širil smrad mlakuž v strugi.

Neki dan so stroji utihnili, vozički obstali, izbruhnili je štrajk. Na obrežju so posedali delavci in topo zrl v strugo. Kmetiški fantje, visoki, temnopolti Bosanci, Dalmatinci, vsi so se uprli proti nizki mezdi in stražili, da bi kdo ne izdal bratovščine.

Teden dni so že počivali stroji in ljudje. Podjetniki niso odnehali. Tedaj je zdravnik na nabrežju kupil prašiča in ga poslal v delavsko kuhinjo.

Radovednost je izvabila meščane, da so se zgrnili v gruči na ogled. Proti večeru se je prikazal župan in se molče izogibal ljudem, ki so strmeli v prazno strugo. Za vodo so se razvneli raznovrstni pogovori. Bujna fantazija je že videla puške, ljudje so se plašno umikali in stegovali vratove. Otroci so pobirali vesti in kričali pred hišo: „Streljali se bodo“. Okna so se odpirala, stanovalcev se je polasčala razburjenost. Le gospa v gornjem nadstropju je igrala Vales espana na klavirju. Tišina je ljudi vznejevoljila in le neradi so se razhajali.

Drugo jutro so stroji zopet zabrnili, koščena, od sonca ožgana telesa so se vrnila med ilovico.

Kasneje sem neko popoldne sedel pri pisalniku in upiral oči na cesto. Muni je nepremično ždel na knjigi poleg mene. Med ljudmi, ki jim je sonce sijalo v lica, sem ugledal visoko ženo. Poznal sem jo. Vedno je hodila v črnem. Stanovala je na Spodnjih Poljanah in preživljala osem otrok. Mož je padel v vojni, otroke je izredila s trdim delom in brižno štednjo. Lice se ji ves čas ni izpremenilo. Le koraki so postali počasnejši. Videlo se je, da globoko zajema sapo. Vsako jutro sem jo opazoval, kako odhaja na trg, vedno molčeča, kakor da ne pozna žive duše na svetu. Ta dan se mi je dozdevala bolj blede in še bolj zamišljena. Zvečer sem zvedel, da so ji zaprli sina študenta, ker so ga dolžili, da je podpihoval delavce med štrajkom. Mati se je bila odtrgala od dela in ga šla obiskat.

Domislil sem se študentovskega otroškega obraza, njegovih mirnih, temnih oči, v katerih je plamtela čudna vera, ko mi je nekoč pod lipami šepetaje govoril: „Poglejte okoli sebe. Koliko gorja se prikriva sedaj v človeških očeh, koliko upora v prsih. Matere jokajo naskrivaj, možje si ponoči grizejo ustnice. Podnevi so vsi naprodaj za kruh. Vrata v celicah se odpirajo in zapirajo. Ozrite se po vsem svetu. Življenje posameznika je izgubilo vsako ceno, mrtvi ne štejejo več. Obleže s prestreljenim vratom, nihče ne pozna imen ne ubijalcev. Ali more človek danes živeti brez asketske vere v odrešitev človeka?“

Maske, (odlomka)

KOLEDAR

10. marec, sobota: 40 mučencev
11. marec, nedelja: Sofronij
12. marec, ponedeljek: Gregorij
13. marec, torek: Teodora

SPOMINSKI DNEVI

10. 3. 1806 — Umrli v Ljubljani šolnik, filolog, prosvetitelj in pisatelj učbenikov Blaž Kumerdej — 1872 — Umrli italijanski revolucionar, bорец za ljudske pravice Giuseppe Mazzini, začetnik uporniškega gibanja v Italiji.
11. 3. 1888 — Umrli Friderik Viljem Raiffeisen, ustanovitelj hramilnic in posojilnic, tako imenovanih „raiffajsnovk“ —
12. 3. 1910 — Umrli na Turjaku pesnik Anton Medved — 1865 — Ustanovljena univerza na Dunaju.
13. 3. 1939 — Hitler je nasilno priključil Avstrijo k tretjemu rajhu — 1848 — Izbruhnila na Dunaju marčna revolucija, ki je pometla Metternichov absolutizem.

GLOBASNICA

Sicer je „Slovenski vestnik“ v svoji zadnji številki prinesel kratko poročilo o šiviljski razstavi, ki je bila minulo nedeljo pri nas v Globasnici, toda zdi se nam, da je bilo to preskromno. Razstava, ki je bila po komaj treh tednih trajajočega tečaja, je bila tako bogata in okusno opremljena, da ji moramo na vsak način posvetiti nekoliko več pozornosti.

Tečaj, ki je trajal še ves ta teden, je posejalo skupno 17 deklet in žen. Prvotno se jih je bilo prijavilo samo 14, pozneje pa, ko se je bil tečaj že pričel, so se prijavile še tri. Kar veselo je bilo med tečajem pogledati k njim, kako so drdale na šivalnih strojih in delale obleke, bluze predpasnike, perilo in še mnogo drugih reči. Voditeljica tečaja, tova Slavka Miškulnikova pa jim je prikazala, kako se vse to pravilno napravi, prikrojevala in nadzirala njihovo delo, da je bilo vse pravilno in lepo urejeno.

Tako so v treh tednih pripravile in razstavile okoli 250 različnih šiviljskih izdelkov, kar je zelo lep uspeh. Že takoj po maši so začeli domačini prihajati in si ogledovati razstavo. Tečajnice so s ponosom prikazovale svoje izdelke, saj je bilo med njimi tudi mnogo takih, ki doslej šiviljskega dela še poznale niso. Jasnó je, da se na takem tečaju ne morejo naučiti toliko, da bi bile izučene šivilje, to niti ni namen šiviljskih tečajev, ki jih prireja kmečka zveza. Naučile pa so se toliko, da bodo znale napraviti vse za domačo potrebo in s tem je bil dosežen namen tečaja. Neka tečajnica, ki je že mnogo šivala, je po tečaju dejala: „Precej sem sicer že znala, toda še več sem se naučila. Ko bo spet tečaj, bom spet šla.“ Slično so govorile tudi druge tečajnice, dekleta in žene, in vedno znova izražale željo, naj bo še več takih tečajev.

Za popoldne pa so tečajnice pripravile kulturno prireditev s dvema igrama. Kakor je bila dobro obiskana razstava, tako tudi prireditev. Šofarjeva dvorana, ki ni ravno ena najmanjših, je bila nabito polna. Med tečajnicami — igralkami je bilo tudi mnogo takih, ki so prvič stale na odrú, toda vse so svoje vloge izvrstno podale. Besedilo so znale na pamet kakor očenaš, pa tudi drugače so pokazale, da je v njih mnogo igralskih talentov. Upamo, da so to opazili tudi naši prosvetashi in jih bodo pritegnili.

Med odmori pa so nam šentlipška dekleta, ki so si tudi prišla ogledat razstavo, s svojimi zvonkimi glasovi prepevale naše narodne pesmi in tako izpopolnile prireditev. Sicer imamo tudi v Globasnici svoj mešani pevski zbor in dobrega pevovodjo, toda šele na eni prireditvi smo ga slišali, da zna tudi narodne pesmi. Kako lepo bi bilo, če bi nam naši domači pevci na vsaki prireditvi prepevali, saj slovensko pesem tako radi poslušamo. Prepričani smo, da se bodo kmalu spet opomogli in nam s svojimi pesmimi razveselili naša srca!

Ob koncu izrekamo vsi Globašani, posebno pa še tečajnice, pristržno zahvalo Slovenski kmečki zvezi, ki nam je tečaj posredovala, in tova Slavki Miškulnikovi, ki ga je vodila. Vzor in v splošno zadovoljstvo. Vedno ji bomo hvaležni za njen trud in potrpežljivost — saj gre zahvala predvsem nji, da je tečaj tako dobro uspel — in kadar bo spet enkrat prišla v Globasnico, nam bo vedno dobrodošla.



Po naši zemlji

Radiški pevski zbor je gostoval v LR-Sloveniji

Pevci radiškega moškega zbora smo se vrnili iz koncertne turnee, na kateri smo peli v več mestih LR-Slovenije, zadovoljni in veseli, da smo lahko nudili našim svobodnim bratom, ki vedno spet želijo slišati pristne koroške narodne melodije, slovensko pesem našega Korotana.

Lepi so vtisi, ki smo jih prinesli iz našega gostovanja in v radosti se bomo spominjali dnevo, ki smo jih preživeli v sredi naših bratov onstran Karavank.

V toplem in prijaznem sprejemu, ki nas je pozdravil povsod, smo videli globoko povezanost, ki jo goji svobodni slovenski narod do svojega življa v zamejstvu. Globoko smo občutili resnico, da nas kljub nam postavljenim državnim mejnikom združuje enakost duha, — tisočletna vez, ki je dajala naši zemlji slovenski pečat.

Prijazen in iskren je bil sprejem, ki smo ga doživeli na jeseniškem kolodvoru, ko smo se pripeljali skoz dolgi predor, ki loči ljudstvo istega porekla in iste krvi. Jeseniški kovinarji, ki so se odtrgali za uro od dela, so nam zapeli prijazno dobrodošlico. Segli smo si v žuljave roke in bili smo med seboj kakor davni prijatelji.

Val navdušenja nas je pozdravil v natrpani dvorani jeseniškega gledališča, kjer smo nastopili še isti večer (v petek, dne 23. februarja). Iz polnega srca smo zapeli naše pesmi, ki so naše hrume odmev med občinstvom, med katerim so bili ljudje, ki so prišli več ko uro daleč iz bližnjih hribov in vasi.

Prav tako pristrčno so nas sprejeli tudi v Gozd-Martuljku. V Domu delavcev, krasnem okrevališču delovnega ljudstva, smo zapeli okrevajočim delavcem, ki so hvaležno sprejeli naš koroški pozdrav.

Ko smo nastopili zvečer (24. februarja) spet v Kranju, je nas odšlo prav enako prijazno vzdušje. Prejeli smo darila tamošnjih ljudskih organizacij. Delegacija iz tovarne gumij pa nam je izročila z darilom še pomeno sporočilo, da je izvršila tovarna petletni plan. Na ljubljanskem radiu, kjer so posneli (dne 25. februarja) več naših pesmi na trak, nas je sprejel v svojih prostorih ravnatelj ljubljanske radiopostaje in nam razložil v družabnem pogovoru način upravljanja radiopostaje, ki je izročena v upravo celotnemu delovnemu kolektivu. Taka vzorna ureditelj upravljanja državne lastnine bi lahko bila v čast vsaki državi, ki si rada jemlje v usta besedo „demokracije“.

Večerni koncert, ki smo ga imeli isto nedeljo v Novem mestu, je bil zadnji koncert naše turnee. Prispeli smo tja že popoldne in imeli priložnost, da smo obiskali še pred nastopom kmetijsko šolo na Grmu, ki je najstarejša kmetijska šola in jo je nekdaj obiskoval narodni renegat inž. Schumy, ki je bil tedaj še zaveden Slovenec, in je tudi pisal svoje ime prav preprosto po slovenski: „Šumi“. Kar težko nas je prizadela misel, ko smo pregledovali to vzorno urejeno šolo, da pri nas kljub tolikim prizadevanjem Slovenske kmečke zveze in naših narodnih organizacij ter vsega slovenskega ljudstva na Koroškem še nimamo slovenske kmetijske šole.

Z veliko ljubeznijo so nas sprejeli Novo-meščani v združnem domu in nas obložili z darili, da smo bili prav v zadregi. Ne vemo prav, če smo jih kaj zadovoljili s svojimi petje. Peli smo jim iz srca, kakor skoraj nikjer, toda po neugodnih vremenskih prilikah so že precej trpeli glasovi; bili smo že nekoliko hripavi.

Jutrišnji dan (26. februarja) smo se po lepi vožnji z avtobusom po Dolenjskem, kjer smo si tudi ogledali Dolenjske Toplice, spet vračali v Ljubljano, da se pripravimo za odhod na Koroško.

Silno lepe vtise smo odnesli iz vseh krajev, kjer koli smo gostovali, koder koli smo hodili. Videli smo delovno ljudstvo, ki se težko bori za boljše življenjske pogoje, a tudi ve zakaj se trudi. Povsod smo prijeto občutili globoko in iskreno povezanost z nami ter zaskrbljenost za naše težave. Videli smo, kako budno spremljajo našo borbo za naš narodni obstoj. Močno se nam je utrdila

zavest, da naš matični narod nikdar ne bo pozabil svojih sinov in hčera, ki so ostali izven meja.

Hvaležno se spominjamo, s kako veliko pozornostjo in skrbjo so nas obdajali povsod, kjer koli smo se nahajali, da bi nam napravili naše bivanje v njihovi sredi čim bolj prijetno. Radi bi se jim oddolžili za njihovo prijaznost tudi pri nas na Koroškem.

Radi verjamemo, da naš obisk v LR-Sloveniji ni šel na račun šovinističnim nasprotnikom v ÖVP. Ti zakrknjeni narodni nestrpneži, ki se iz polpretekle dobe prav nič niso naučili, so smatrali celo za potrebno, da dajo svoji smešni razjarjenosti duška v njihovem listu „Volkszeitung“ (od 7. februarja). Mimo klevet in laži, s katerimi skušajo v strupe-

nem članku diskriminirati tako naše pevce, kakor novo Jugoslavijo, niti ne morejo opustiti izpadov proti nekdanjim partizanom, ki so se borili proti fašističnemu zatiralcu za boljšo bodočnost človeštva. Verjetno se ta prenapeta gospoda še vedno moti v času ali pa ni prespala dobe, v kateri so „banditi“ ogrožali veliki rajh nepozabnega firerja. Svobodoljubni svet gleda danes na nekdanje partizane vse drugače.

Žal se pač vedno spet najdejo ljudje, ki se še danes ponašajo z nacističnimi nazori. Ali čas jih bo že še izučil. Njihova neozdravljiva zaslepljenost pa nas v našem nadaljnjem delu in borbi za obstoj našega naroda in za ustvaritev dobrososedskih odnosov ter mirnega sožitja v deželi nikakor ne bo ovirala.

ŽELEZNA KAPLA

V sredo, 28. februarja, je v visoki starosti 94 let umrl Ižepov stari oče v Lobniku, Janez Švegel. Bil je korenina, kremenit značaj in vse življenje trdno na braniku svoje zemlje in svojega naroda. Velika množica mu je izkazala na njegovi zadnji poti čast in spoštovanje. Naj počiva v miru v ljubljani domači zemlji, preostalih pa naše sožalje!

ŠT. VID V PODJUNI

Vse je poznalo v naši okolici starega Moka na Veseljih. Bil je sicer že prileten, pa zdrav vsa leta. Predno je prevzel posestvo od svojega očeta, je služil v župnišču v Št. Vidu in drugod. Bil je vesel in odkrit značaj in je svoje mnenje povedal vsakomur v obraz. Svoje narodne pripadnosti se ni sramoval in je ni zatajeval. Vedno se je potegnil za pravično slovensko stvar. Nazadnje je pomagal pri delu pri svojem sinu v Grbalji vasi, kjer se je prehladil in začel bolehati ter je po dveh tednih bolezní umrl.

Pogreb je bil na prvo postno nedeljo. Nepregledna množica je šla za krsto na domače pokopališče v Št. Vid. Ta številna udeležba je pričala, kako so ga zaradi njegovega odkritega in poštenega značaja ter njegove delavnosti spoštovali in imeli radi vsi. Domači pevski zbor mu je zapel ob grobu žalostinke v slovo, saj je tudi on ljubil petje in v mladih letih rad prepeval. Preostalih naše sožalje!

KOTMARA VES

Nedeljska prireditev našega Slovenskega prosvetnega društva „Gorjanci“ je bila brez dvoma za Kotmaro vas ena najboljših po drugi svetovni vojni. Pri Pajerju so ob 7. uri zvečer uprizorili igro „Deseti brat“. Mnogo truda in požrtvovalnosti je bilo potrebno za igralce in režiserja, preden so igro naštudirali. In če omenimo, da so bili igralci po večini novinci, je tem bolj razveseljivo, da moremo poudariti, da so brez izjeme vsi prav dobro podali svoje vloge. Ni potrebno imenoma navajati igralcev, ker so se vsi zares potrudili, da je igra tako dobro uspela. Vsi številni udeleženci, ki so se zbirali že eno uro pred pričetkom, so bili navdušeni in veseli so bili tudi igralci, ki so predsednik v garderobi sporočil, da je dvorana že nabito polna.

Po pozdravnih besedah predsednika Wašnika se je zastor dvignil in dejanje za dejanjem se je vrstilo pred občinstvom, ki ni štedilo z živahnim aplavzom. Po igri pa je zapel domači mešani in moški zbor. Kako vzdigne pesem srce našim ljudem, je dokaz, da so morali pevci dodajati pesem k pesmi in ne bi se naveličali, če ne bi čas prehitro mineval. Zadovoljni in dobre volje so odhajali ljudje na svoje domove. Igralci pa so se odločili, da bodo igro 19. marca ponovili. Ob tej priložnosti pa se hočemo zahvaliti tovaršu Čimžarju Mirtiju in Keznarici iz Plešivca, ki sta igralcem pri vseh vajah stala s svojim znanjem ob strani.

PLIBERK

Med petimi živinskimi in blagovnimi sejmi, ki so vsako leto v Pliberku, je bil v ponedeljek, 5. marca, tako imenovani sredpost-

ni sejm. V pričakovanju, da bodo ljudje za veliko noč prav mnogo kupovali blago za obleke, čevlje, klobuke, perilo in drugo, so kramarji postavili izredno mnogo stojnic, na katerih so razložili svoje blago ter ga ponujali ljudem, ki so prišli na sejm. Po snežnih in deževnih dnevih je bilo v ponedeljek prav lepo vreme in ker kmetje zaradi snega še ne morejo opravljati svoja nujna dela, je prišlo zelo mnogo ljudi na sejm. Toda kupovali so bolj malo, ker blago, ki ga je sicer na vsak sejm več na izbiro, je drago in vedno dražje, denarja pa na kmetih vedno manj in tudi delavci in nameščenci zaradi podraženih življenjskih potrebščin ne morejo misliti na nabavo novih oblek. Zato je bilo trgovanje bolj mlačno. Na svoj račun pa so

Slovenska prosvetna zveza naznanja

Slovensko prosvetno društvo „Srce“ v Dobri vasi vabi na igro

„RAZVALINA ŽIVLJENJA“

ki bo v nedeljo, 18. marca 1951, ob 14.30 uri v Narodnem domu.

Prireditve bo združena s proslavo pisatelja F. S. Finžgarja.

K številni udeležbi vabi

Odbor.

pršli najbolj kramarji s sladkimi dobrotami in posebno Jurčeva Ida je s svojim zgovornim jezikom in poznanjem skoraj vseh ljudi iz okolice, privabila okoli svoje stojnice številne sejmarije, ki so kupovali onim, ki so jim pri srcu, sladka darila. V ostalem pa so dobro odrezali gostilničarji in je prav posebno podjetni Štefaj Breznik imel polno gostov, ki jim je njegovo osebje komaj utegnulo postreči iz njegove priznane kuhinje in negovane kleti. Živine so prignali prav malo na trg in tudi ni bilo na živinskem trgu pravega zanimanja za kupčijo.

Leta 1950 200 novih obrtnih dovoljenj

Celovski trgovci so se dne 28. februarja t. l. zbrali k protestnemu zborovanju. Na tem zborovanju je poslovdja sekcije za trgovino, dipl. trgovec Müller, navajal nekaj zanimivih števk iz področja obrtnih zadev in povedal, da so v letu 1950 obravnavali 1240 obrtnih listin in k tem zadevam zavzeli stališče. Leta 1950 predložene obrtne zadeve se razvrščajo na naslednje panoge: 566 novih prošelj, 122 prenosov, 35 najemnin, 28 prenosov na vdove, 219 obrtnih razširitev, 58 premetitev kraja, 18 formalnih dovoljenj, 16 podaljšanj dovoljenj za krošnarenje 13 zopetnih obratnih prijav in 22 nastavitev poslovdij. Od 566 novih prošelj za obrtna dovoljenja jih je sekcija za trgovino 200 priporočala, to je 42 odstotkov, 316 pa jih je odklonila. V pretežni večini je bilo zanimanje za panoge živilske male trgovine, tekstilne trgovine, galanterijskega blaga, lesne trgovine, pravice in trgovanja na sejmih. Nasproti 260 na novo prizanim obrtnim dovoljenjem jih je bilo okoli 160 izbrisanih in je na ta način nastalo preteklo leto 200 novih obratov, ne samo trgovin, temveč tudi omejene trgovske agencije.

Izšla bo knjiga „Koroška v borbi“

Ob desetletnici Osvobodilne fronte bo izšla v založbi Zveze bivših partizanov Slovenske Koroške knjiga „Koroška v borbi“. Narodnoosvobodilna borba je v zgodovini vsega slovenskega naroda med najpomembnejšimi dogodki. Tudi mimo koroških Slovencev ta težka, a slavna doba ni šla brez močnih učinkov. To borbo smo tako ali drugače vsi spremljali in menda bi mogel vsak posameznik kaj povedati iz strašnih časov nacističnega nasilja. Oni, ki so stali neposredno v vrstah borcev proti nacifašizmu ali pa bili prizadeti kot izseljenci in priporniki, morejo kajpada podajati popolnejše podobe tega časa.

„Koroška v borbi“ je zbor takih podob, spominov, slik itd., ki so po večini samo uspele reportaže, zapiski, a so že tako dragocen dokument časa. Knjiga prinaša spomine iz oborožene borbe, iz dela političnih aktivistov na Koroškem, ter opisuje strahote v koncentracijskih taboriščih in trpljenje naših izseljencev, hkrati pa osvetljuje osvobodilno gibanje in razvoj Osvobodilne fronte na Koroškem, toda da v resnici prikazuje vso borbo našega ljudstva in je dokument časa in dokument našega doprinosa v borbi za uničenje nacističnega nasilja.

V knjigi je zbranih le nekaj važnejših opisov, ki so pomembni za veliko dogajanje in prikazujejo junaštvo in brezmejno vdanost in pripravljenost za največje žrtve v korist slovenskega naroda na Koroškem. Vmes pa je še vrsta manjših, globoko človeških dogodkov, katerim so dali pisec občutje poleg opisa resničnosti same.

Živa in čista beseda borcev in trpinov, njih misli in čustva, njihova pretresenost pred veličastnostjo pa tudi strahoto dogajanja, skrb in bolečina, njihov pogum, njihova borba in neomahljiva vera v bodočnost — vse to je zajeto v to knjigo in spravljeno nam in potomstvu v potrdilo in bodrilo.

Knjiga „Koroška v borbi“ mora v roke vsakega koroškega Slovenca, vsak bo našel v njej kos lastnega doživljanja. Cena knjige, ki bo obsegala okoli 250 strani in 20 strani slik na umetnem papirju bo primeroma nizka, znašala bo okoli 30 šilingov.

Vabilo k prednaročilu

V založbi Zveze bivših partizanov Slovenske Koroške bo izšla knjiga „Koroška v borbi“.

Specijalna obleka za dež

V. TARMANN

CELOVEC — KLAGENFURT.

Völkemarkter Straße 16.

Plašči za prah, dežni plašči iz gumija, in-nylona vseh velikosti in po nizkih cenah. — Izdelava po meri, reparature.

Knjiga bo izšla koncem aprila 1951.

Cena v prednaročilu za knjigo znaša okoli 30 šilingov.

Naročiti jo je treba do 15. aprila 1951.

Po sprejemu spodnje naročilnice, ki jo pošljite na Zvezo bivših partizanov Slovenske Koroške, Celovec, Salmstr. 6, bo Zveza dostavila položnico za nakazilo vplačila.

Zveza bivših partizanov
Slovenske Koroške, Celovec,
Salmstrasse 6

NAROČILNICA ZA KNJIGO „KOROŠKA V BORBI“

Naročam (o) od Zveze bivših partizanov Slovenske Koroške, Celovec, Salmstrasse 6:

... izvodov knjige „Koroška v borbi“ v prednaročilu po določenih pogojih.

Ime

Poklic

Naslov

Datum

Podpis

RADIO PROGRAM

RADIO CELOVEC

v nedeljo, 11. marca: 11.15 Lepa glasba, 13.00 Za mesto in deželo, 16.00 Koncert za vse, 20.15 Pester spored;

v ponedeljek, 12. marca: 10.45 Iz ženskega sveta, 12.00 Opoldanski koncert, 16.00 Pevska ura;

v torek, 13. marca: 6.10 Za kmetijstvo, 10.45 Za kmečko ženo, 12.00 Opoldanski koncert, 18.55 Poročila o šports.

RADIO SLOVENIJA

v soboto, 10. marca: 6.10 Jutranji koncert, 13.50 Kulturni pregled, 17.00 Poročila iz Planice, 18.00 Slovenska narodna glasba, 18.30 Oddaja za pionirje, 20.00 Znanjopolitični pregled;

v nedeljo, 11. marca: 12.00 Lahki opoldanski koncert, 13.00 Pol ure za pionirje in cicibane, 13.30 Železi ste — poslušajte, 16.45 Kmetijski nasveti, 18.50 Vesel večer, 21.00 Deset let naše revolucije;

v ponedeljek, 12. marca: 13.00 Veder opoldanski spored, 14.00 Vaški kvintet, 18.30 Gospodarsko predavanje;

v torek, 13. marca: 10.30 Šolska ura, 12.00 Zabaven opoldanski spored, 15.10 Samospevi Brede Ščep.

KINO PREDSTAVE

ST. JAKOB V ROŽU

v soboto, 10. in nedeljo 11. marca:
„Der große Walzer“

VRBA

v nedeljo, 11. marca:
„Der Geigenmacher von Mittenwald“
v sredo, 14. marca:
„Schritte in der Nacht“

BOROVLJE

v soboto, 10. do ponedeljka, 12. marca:
„Die Glocken von St. Marien“

VELIKOVEC

v soboto, 10. marca in v nedeljo, 11. marca:
„Küchen für alles“
v ponedeljek, 12. in v torek, 13. marca:
„Im Banne der Vergangenheit“

ŽELEZNA KAPLA

v soboto, 10. in v nedeljo 11. marca:
„Nichts als Zufälle“
v torek, 13. in v sredo, 14. marca:
„Die Heilige und ihr Narr“

OBVESTILO

Zvezni urad FLRJ v Celovcu obvešča vse jugoslovanske državljane na področju Koroške, Tirolske, Salzburga in Vorarlberga, da je prišel z registracijo državljanov in izdajanjem potnih dovoljenj. Pozivamo vse jugoslovanske državljane, ki žive na zgoraj navedenih področjih izpred 6. aprila 1941, da se zaradi registracije prijavijo Zveznemu uradu, kjer dobe vsa nadaljnja navodila.

Zvezni urad FLRJ v Celovcu,
Krumpendorf, Pamperlallee 12.

TRŽNO POROČILO

V četrtek, 8. marca so na celovškem trgu prodajali:

Krompir kg 0.70 šil., rdeča pesa kg 1.20 do 2.— šil., korenje kg 2.— šil., zelena, peteršil, por kg 2.50 do 3.— šil., redkev kg 1.— do 2.— šil., hren kg 10.— šil., čebula kg 2.40 do 2.50 šil., solata kg 4.— šil., česen kg 10.— šil., zelje, belo kg 1.20 do 1.80 šil., zelje, rdečo kg 2.— šil., ohrovt kg 2.— šil., kisle zelje kg 1.80 do 2.— šil., kisle repa kg 1.60 šil., jabolka odbrane sorte kg 2.40 šil., jabolka I kga 1.70 do 2.— šil., jabolka II kg 1.30 do 1.60 šil., jabolka III kg 1.— do 1.20 šil., suhe hruške kg 4.— šil., ajdova moka kg 3.— šil., koruzna moka kg 3.— šil., mak kg 14.— šil., pšeno kg 6.— šil., fižol kg 3.— do 3.50 šil., ješpren (ričat) kg 3.20 šil., kvasja krasa kg 2.— do 2.20 šil., orehi kg 9.40 šil., med, gozdni kg 28.— šil., med, cvetlični kg 26.— šil., med ajdov kg 22.— šil., jajca komad 0.80 šil., petelin komad 30.— šil.

Največja hidrocentrala na svetu

Leta 1950 je predsednik Truman predal v obrat hidroelektrarno na Grand Couleeeju, ki je dosedaj največja na svetu. Gradili so jo 16 let in porabili zanjo nič manj ko 10.5 milijona kubičnih m betona. Elektrarna ima 18 generatorjev. Jezero, ki je nastalo zaradi zajeitve, je dolgo 150 km.



Radio-aparate,
elektro-motorje,
vse potrebščine za
razsvetljavo in teh-
nične novosti do-
bite v

ELEKTROHAUS

HAAS & CO.

Celovec — Klagenfurt, Bahnhofstrasse 8

Vse instalacije električnih naprav izva-
jamo strokovnjaško in po cenah

Hans

Hattenbergers Wtw.

Eiskasten, Kühlanlagen, Bau- und
Möbeltischlerei

Celovec, Klagenfurt, Ebenthalstr. 8, 11

Tel. 33-05

Dobavljamo: Zaviralne ventile, točilne
stebre, pivne ovi, zagorodnice vseh
vrst.

Popravila vseh teh predmetov izvajajo
strokovni delavci.

Autodienst Luger

CELOVEC — KLAGENFURT

Völkemarkter Strasse 36 Tel. 23-43

Reparature diesel motorjev, traktorjev
in vozil na bencin. — Olje in mazila.

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Dr. Franc Petek, Velikovec. Uredništvo in uprava: Celovec, Gasometergasse 10. Telefon 1624/4. Za vsebino odgovarja: Rado Janežič. Tiska: Kärntner Druck- und Verlagsgesellschaft m. b. H. Klagenfurt — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Klagenfurt, 2, Postschließfach 17.

Ksaver Meško:

NA POLJANI

19. nadaljevanje

Že prve dni počitnic je bil Vendelin malo doma. Zahajal je na Gornjo Poljano. Nande je zvedel in je izpovedal, da posedla po gostilnicah in popiva.

„Pijančuje?“

Zavzele so se svetle mlade oči, zadrželi sta srca, tuji hudobiji, kakor je tuj svetli dan noči.

„O Vendelin, bratec, mili in ljubljeni!“

V tesnobi in bridkosti sta klicali sreči.

„Celo s Petrom sta se sprijaznila in pijančujeta skupaj.“

„A za naju nima časa!“

„O Vendelin, bratec, ljubljeni, ljubeč po-prej tako gorko, ob kateri nesrečni uri je umrla v tvojem srcu ljubezen do sestrice, revnih in zapuščenih!“

Grenke solze so zakalile nedolžne modre oči, ljubezni polne, po ljubezni hrepeneče, ljubezni prosoječe v vdanostjo in najsrčnejše... Na sv. Ivana dan je prišel na Trato Dolinarjev Ivan. Prinesel je deklama pravljene knjžice s pestrimi slikami okrašene.

O veselja, o radosti v mladih srcih!

„Glej, Vendelin, kako krasno!“

A Vendelin, ki tisto jutro še ni odšel na Gornjo Poljano, se je ozrl malomarno na darila, povsem nič vzradoščen po njuni radosti. Ivana je komaj pogledal. Izpogovoril je z njim nekoliko besed, a ni govoril prijazno, v zadregi skoro in razdražen, kakor bi ga motil tovariš ali bi ga bilo sram pred njim.

O Vendelin, ali si pretrgal tudi s tem vez nekdanjega prijateljstva, mladostne ljubezni? Slabo ti brez ljubezni, o Vendelin!

Dan za dnem je zahajal na Gornjo Poljano. Vračal se je v mraku, z zardelimi očmi, z razpaljenimi lici.

Sestri sta ga videli prihajati in sta se mu ognili plašni in sta zbežali v izbo k teti Katri.

Vrnil se je v mraku. Ko je stopal mimo kuhinje, je prišla iz nje ravno Jerica.

„Oho, sladko dete!“

Naglo jo je prijel za roko in ji je ovil le-vico okoli pasu. Tanek, poltih glas je zazve-nel po veži, v kuhinjo, kakor glas ptice, splasene iz sladkega spanja sredi noči.

Kakor bi jo pograbile močne roke za sklju-čene rame in bi jo okrenile v hipu, se je obrnila ob ognjišču stara Katra. Upalo in

usahnelo lice je prebledelo še bolj; zadržela so ji vela usta.

„Ali tudi ta! — O Trata! O Marija!“

Spomnila se je rajne in njene oporoke, bremena, ki ga je naložila v težki uri, ko se ne odreče človeku ničesar, ko je komaj vi-den kimljaj glave prisega, sveta in močna. Spomnila se je in je stopila naglo proti du-rim.

„Pusti dekle, Vendelin!“

Ni pogledal starke, trepetajoče od vzne-mirjenja in od nevolje, a tudi izpustil ni drhteče mladenke.

„Pusti jo! O ko bi videla to rajna mati!“

Vsa bol, ki je polnila srce in je bila ve-lika, da bi najrajši umrlo srce, ker je ni mo-glo več nositi, je zajela iz kratkih besed.

Kakor bi ga zadel močan udarec, je sklo-nil študent glavo, je izpustil deklenco in je šel naglo v nadstropje.

S solzami v očeh, pekočimi, kakor če bi nesla k pogrebu lastno dete, je strmela Ka-tra za njim. „Ali tudi ta? — O Trata, s pro-kletstvom udarjena! O deca, izgubljena!“

Kako si sejala, o Katra? Kaj si sejala, ali snetljivo seme? ... Povzdignila je oči k Ma-teri božji, viseči v veži, in glej, ne sence greha ni bilo v očeh, ker ni bilo sence greha v srcu.

In tako je vstalo v srcu, trpečem, a moč-nem ob zavesti, da je sejalo dobro seme, mehko upanje.

„Pije, nadleguje dekleta — a glej, spomin na mater mu je še svet. Morda vendar ne propade popolnoma... O Kristus, usmili se! O Devica, usmiljenja polna, varuj ga ti!“

Na predvečer pred starim letom je zašu-melo na Trati.

Proti večeru, v prvem mraku se je vrnil Peter pijan domov. Zibaje se je iskal po hiši Jerico. Ko je ni našel nikjer, se je napotil v hleve. Črez hip je prihitelo dekle preplašeno iz hleva, Peter za njo. A že je stal Andrej ob njem.

„Mir dekletu!“

„Stran, stavec, hlapec!“

Nande, stoječ nekoliko korakov stran od Andreja — on je poklical Andreja, ko je opazil iti Petra v hlev — je videl, kako je zardelo resno lice starčeve, kako so se mu napele žile na čelu. Ne da bi rekel še besedico, je povzdignil hlapec roko in je udaril zasramovalca s težko pestjo. Napol cvileč, napol grgrajoč glas se je zasilal v polmraku. Kakor besen se je zagnal Peter v starca, a je odletel takoj v stran. Lotil se ga je spet, hropeč, sikajoč kletve, tresoč se po vsem telesu. A hlapec ga je pahnil še dalje od sebe.

Nande je stal kakor vkopan v zemljo. Roke stisnjene v pesti, so mu drhtele, glavo je nagibal prežeče naprej. Oči so mu plamtele, slednji žarek iz njih je kričal in bodril:

„Stric, dajte ga! Poplačajte mu nesram-nost, ničvrednežu!“

(Dalje)